

Odborný seminář sekce sociální patologie Masarykovy české sociologické společnosti

Karin Kuhnová*

Ve dnech 25. – 27. dubna 2001 proběhl v Zátouňi u Českého Krumlova seminář Masarykovy české sociologické společnosti, každoročně pořádaný sekcí sociální patologie. Stěžejními tématy letošního semináře byly vyhlášeny tyto okruhy problematiky:

- stát – přítel či nepřítel občana
- politický radikalismus, občanská poslušnost a neposlušnost
- legalita a legitimita

Jako tradičně jednání semináře vedl PhDr. Kazimír Večerka, CSc. z pražského Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, předseda sekce sociální patologie.

První jednací den otevřel moderující **Kazimír Večerka** (Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha) „Úvodem do problematiky – aneb co nazýváme demokracií a právem“. Označil společenský prostor za oblast disponovanou „svědomím“, legitimizujícím konkrétní společenské jevy. Dále se zabýval vznikem konceptu demokracie a obzvláště demokratickou volební praxí s jejími subjektivními a institucionálními momenty.

Teoretickými otázkami klasifikace společenských norem navázal **Jan Neumann** (forenzní psycholog, externí spolupracovník Institutu pro kriminologii a so-

ciální prevenci, Praha). V referátu „K problematice sociálních regulativů chování“ prezentoval tezi o postupné recepci sociálních norem do jediné – právní – sféry. Jeho příspěvek akcentoval nejen problematiku obsahu norem a jejich motivační funkci, ale věnoval se i sociální odpovědnosti jednotlivce.

Gabriela Lubelcová (Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Katedra sociologie, Bratislava) v příspěvku „Legitimita systému trestnej justice – otázky a výzvy“ podtrhla problematiku paradoxů vzájemně konkurenčních vztahů trestněprávních institucí. Praktickým vyústěním jejího vstupu byla kritická analýza společenské účinnosti systému trestní justice ve Slovenské republice. Upozornila na jistou „segmentaci“ jeho jednotlivých prvků a poukázala na nutnost většího důrazu na kontradiktornost trestních sporů.

Ondřej Štěch (student sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha) vystoupil s ponejvíce filozoficky a politologicky orientovaným příspěvkem „Občanská neposlušnost v současné politické teorii“, který čerpal především z děl autorů J. Rawlse, R. Dworkina, H. Arendtové a J. Habermase. Věnoval se obzvláště srovnání liberální a republikánské tradice při řešení otázek občanské neposlušnosti.

Jana Chalupová (Kancelář prezidenta republiky, Praha) si ve svém vystoupení položila otázku: „Stojí

* JUDr. Karin Kuhnová, Ph.D., Katedra právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

legalita proti legitimitě?“. Neomezila se přitom na tradičně rozpracovávanou otázku právní reglementace jevů společensky legitimních. Postupně zkoumala logické varianty vzájemných vztahů legálního (nelegálního) a legitimního (nelegitimního) chování lidí – především možnost postupného vrůstání „nelegálního“ do sféry společensky „legitimního“.

Petr Sak (Policejní akademie, Praha) otevřel k diskusi téma „Stát – nástroj mocenské elity či společnosti“. „Novou legitimitu“ společenských jevů dal do souvislosti se změnami sociální stratifikace v České republice a věnoval se především „elitním“ sociálním vrstvám jako novým potenciačním společenským aktérům.

Druhý den seminárního jednání otevřel **Martin Cejp** (Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha). Jeho příspěvek „Šance státu proti kriminalitě“ byl netradičním pohledem na problematiku státní garance občanského bezpečí a jejích instrumentů v boji proti organizovanému zločinu. Referující zdůraznil nutnost státních „autoprotektivních“ aktivit a jejich kvalifikované koncepce. Dále se autor zamyslel nad důsledky případně neúspěšného procesu naší integrace do evropských struktur pro vnitrostátní bezpečnost a ekonomickou situaci v České republice.

Následující program jednání semináře byl doplněn čteným příspěvkem **Martiny Urbanové** (Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Katedra právní teorie, Brno) „Právo na odpor – historický exkurz“, ve kterém autorka shrnuje dějinný vývoj filozofických náhledů na problematiku práva na odpor. Zároveň se zamyslela nad pozitivněprávním aspektem práva na odpor, přičemž zvláštní pozornost věnovala situaci v Německu po druhé světové válce a v České republice po roce 1989.

Čtený příspěvek **Miloše Večeři** (Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Katedra právní teorie, Brno) „Legalita a legitimita práva v moderní a postmoderní době“ byl uveden exkurzem do historie uchopení pojmů legalita a legitimita. Následující výklad – výklad procesu „delegitimace práva“ – opřel autor o teze J. Habermase o narůstající potřebě legitimity ve společnosti. Předkládaný text pokračoval objasněním koncepcí legitimizace politického systému a práva: koncepce N. Luhmanna (tzv. „legitimizace procedurou“) a koncepce legitimizace „paralogií a performativitou“ J. F. Lyotarda.

Jiřina Šiklová (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra sociální práce, Praha) kategorizovala období postupného zrodu občanské společnosti u nás po roce 1989. Ve svém vystoupení, nazvaném „Neonormalizace“, pohovořila o právu na odpor nejen jako o existentním konstruktu právního řádu, ale zmínila se i o jeho podstatných souvislostech s individuálním a skupinovým životním stylem. Zároveň se dotkla otázek chápání legality sankce za případně projevený odpor.

Jakub Trnka (student Fakulty sociálních věd

Univerzity Karlovy, Praha) vystoupil k tématu „Stát a boj proti němu“. Podtrhl především otázky postojů anarchistických skupin ke státu a upozornil na vztah demokracie a anarchismu. Zabýval se nejen ekonomickými, ale i morálními souvislostmi vlastnických vztahů k výrobním prostředkům.

Karin Kuhnová (Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Katedra právní teorie, Brno) a **Petr Krohe** (podnikatel) vymezili v příspěvku „Legitimizace životního stylu“ rozličné přístupy k problematice různých forem životního stylu a jejich legitimity. K provedení bližšího pohledu na přijetí jednotlivých forem životního stylu učinili autoři obsahovou analýzu argumentů, kterými je životní styl zúčastněnými obhajován.

Jiří Buriánek (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha) seznámil přítomné se sociologickou analýzou výjimečné události posledních měsíců – stávkou v české veřejnoprávní televizi. Ve svém příspěvku „Globální Bobovize“ komentoval a zobecnil zjištěné postoje reakce občanů na kontakt s mimořádnou událostí (kromě uvedené stávkou byla mezi takovými událostmi zmíněna i reakce na zasedání Mezinárodního měnového fondu v Praze na podzim roku 2000). Přístup k problematice, zvolený autorem, umožnil provést hlubší sondu do „společenské aritmetiky“ radikalismu a občanské umírněnosti v našich podmínkách.

Josef Drlík se v příspěvku „Legalita a legitimita občanské neposlušnosti“ především věnoval státní doktríně legálního držení zbraní a kolizním situacím, které s legálním držením zbraní mohou být spojeny. Pozornost soustředil na aktivity mysliveckých sdružení. Označil je za oblast, ve které frekventované a s vědomím státních institucí dochází k sociálně patologickým jevům.

Hana Malinová (Sdružení Rozkoš bez rizika) podtrhla v příspěvku „Půjdou poslušní do nebe?“ vliv sociálních událostí posledních let na obchod se sexualitou a jeho mezinárodní souvislosti. Seznámila přítomné s postupem zdravotnické osvěty mezi prostituující klientelou sdružení Rozkoš bez rizika.

Program závěrečného dne jednání uvedl **Radomír Havlík** (přednášející Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, Praha) referátem „Několik poznámek k šetření politiky státu ve vztahu k mládeži“. Rozebral otázky zabezpečení společenské koncepce v této oblasti a racionality přístupů k této otázce na úrovni regionální správy. K bližšímu pohledu na český systém politiky k mládeži a jeho společenský obraz použil autor články z českých deníků Právo a Lidové noviny. Při jejich analýze došel k závěru, že články v Lidových novinách, věnované problematice mládeže, se dají označit za převážně orientované na edukační doktrínu; obdobné články z deníku Právo označil spíše za informativně zaměřené.

Markéta Štěchová (Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha) se v příspěvku „Několik poznámek k příčinám a souvislostem internetních

konfliktů“ zabývala rozbořem asi 620 případů interetnických konfliktů v časovém úseku tří let. Autorka klasifikovala sledované interetnické konflikty motivované například: xenofobní a ideologickou averzí, ekonomicky a sociálně laděnou averzí, ochranou „našeho prostoru“ a ochranou „našich žen“.

Denisa Haubertová (studentka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Katedry sociální práce, Praha) svým vstupem „Romské děti a jejich vzdělávání“ provedla kritiku tradiční „systémové marginalizace“ multikulturního vzdělávání v českém vzdělávacím systému. Formou dotazníku pro učitele prvních tříd základních škol zkoumala zkušenosti pedagogů se vzděláváním romských dětí. O nepřílišné ochotě dotázaných učitelů k postojové změně vypovídá, že jen asi pětina z nich projevila zájem o případnou účast na víkendovém semináři s tematikou vzdělávání romských dětí.

Simona Stočesová a Jana Thomová (Právníká fakulta Západočeské univerzity, Katedra trestního práva, Plzeň) seznámily přítomné s výsledky výzkumu na téma „Zkušenosti žáků a studentů s násilím v Plzni“. Rozsáhlý výzkum byl roku 1999 proveden u žáků základních a středních škol v Plzni. Zahrnoval počet 1270 účastníků, z nichž asi 80% školáků a studentů bylo patnáctiletých. Autorkami široce pojatý koncept

násilného jednání se projevil na sledované míře viktimizace plzeňských školáků a studentů (asi 30% uvedlo alespoň jeden kontakt s násilnými zážitky jako jsou loupež, sexuální násilí, ublížení na zdraví se zbraní a ublížení na zdraví beze zbraně).

Poslední referující, **Eva Svobodová** (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, České Budějovice), hovořila na téma „Vliv společnosti na rodinný systém s drogovým problémem“. Informovala přítomné o založení občanského sdružení na pomoc rodinám drogově závislých a jeho aktivitách. Blíže se zabývala otázkou finanční spoluúčasti drogově závislých na vlastní léčbě.

Bohatý program odborného semináře, sestávající z dvaceti referátů odborníků (a studujících) z oblasti sociální prevence, kriminologie, sociologie, pedagogiky, práva a dalších, se ukázal jako nanejvýš podnětný a koncepčně pevně orientovaný na aktuální otázky legality, legitimacy a občanské neposlušnosti. Nelze než konstatovat, že letošní odborný seminář sekce sociální patologie Masarykovy české sociologické společnosti byl nejen místem individuálních interpretací dané problematiky, ale inicioval mnohé nové společné vědecké otázky.